

А. Ю. Гладченко,
докторант, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФОРМ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ

A. Gladchenko,
postdoctoral student, Taurida National Vernadsky University

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF TRANSFORMATION OF THE FORMS OF THE ECONOMIC CRISIS

У статті обґрунтовано, що поруч з економічними кризами, що розвиваються за описаними класичними економічними теоріями, відбуваються кризи, які не вкладаються в існуючі теоретичні концепції. На цій основі запропоновано ввести до наукового обігу поняття синтетична економічна криза. Також в авторському дослідженні обґрунтовані положення нівелювання негативних ефектів синтетичних економічних криз на основі конвергенції системи державного управління з суб'єктами координації економічної рівноваги на міжнародному та глобальному рівнях.

The purpose of the article revealing the evolution of the current economic crisis, as well as the justification of effective mechanisms of public control, will allow to adjust economic policies to achieve economic equilibrium on the basis of ordering the causes of economic crises on the period of industrialization of the countries of the world economy to the latest time. The paper proved that along with economic crises developing on classical economic theory described occur crises that do not fit into the existing theoretical concepts. On this basis invited to introduce the concept of a synthetic economic crisis. Also, in the author's study proved the position of leveling the negative effects of synthetic economic crises based on the convergence of public administration entities with the coordination of economic equilibrium in the international and global level.

Ключові слова: синтетичний, економічний, криза, концепції, система, державне, управління, координація, економічна, рівновага, суб'єкти, міжнародний, глобальний, рівень.

Key words: synthetic, economic, crisis, concepts, system, government, management, coordination, economic, balance, actors, international and global level.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За останнє сторіччя суспільно-економічні відносини в багатьох країнах світової економіки стрімко трансформуються, внаслідок чого структура світової економіки зазнала значних змін. Трансформація базового типу виробництва спричинила конвергенцію на всіх рівнях міжнародних економічних відносин, як наслідок, спостерігається посилення взаємозалежності національних економік та механізмів державного уп-

равління, і збільшується ступінь впливу між державами та інтеграційними угрупованнями. На сьогодні також можна спостерігати, що в успішних країнах формується державна система інновацій перш за все на корпоративній та глобальній основі. Крім того, відбувається становлення самостійного ринку технологій, виділення високотехнологічної продукції в окрему групу товарів і послуг, займає значне місце в міжнародній торгівлі. Як результат, значно скорочується "відстань

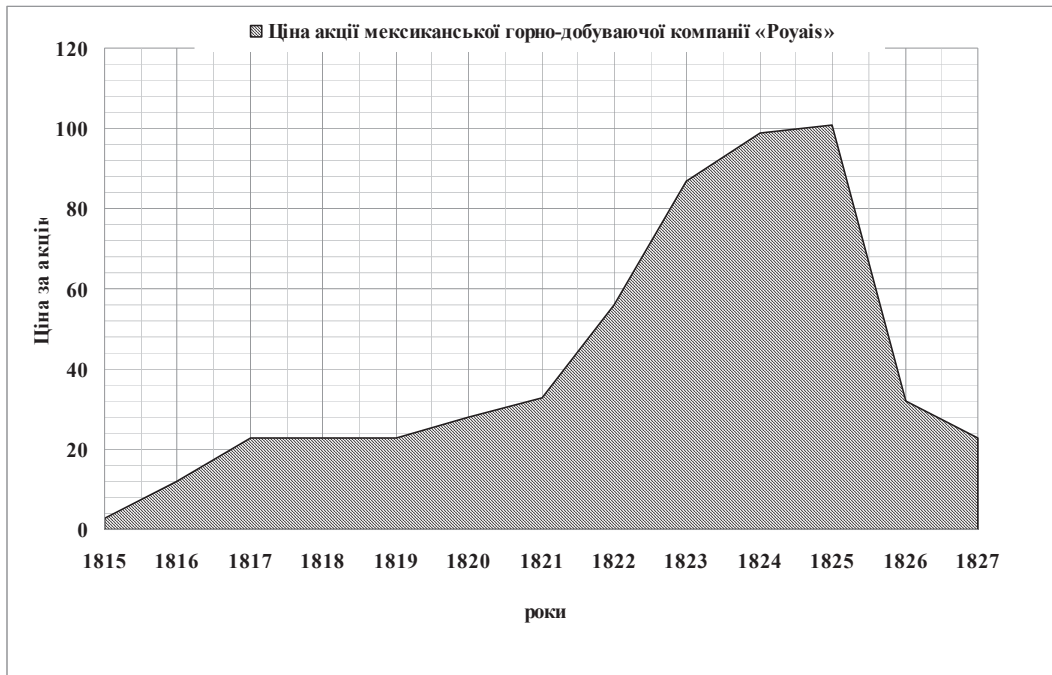

Рис. 1. Динаміка ціни мексиканської гірничо-добувної компанії "Pouais" на Лондонській біржі за 1815–18 27рр.

Джерело: [5].

між суб'єктами ринку, що сприяє зростанню швидкості здійснення різних операцій. Глобалізація зачіпає всі сфери діяльності держави, від соціальної та економічної до політичної. Кризи також не є винятком. В останні десятиліття категорія економічна криза також трансформується, акцентуючи увагу головним чином на поглибленні процесу глобалізації, зміцненні зв'язків і взаємозалежності країн.

Трансформація кризи відбувається за кількома напрямками. В першу чергу, спостерігається зміна циклічності економічного розвитку і, відповідно, змінюється частота повторення спадів і економічних криз. На нашу думку, країни, де проходить процес переходу на новий тип виробництва, що називається постіндустріальне суспільство, робить істотний вплив на різні типи циклів. Крім того, внаслідок інтенсивної перебудови міжнародних економічних зв'язків, що на сьогодні супроводжуються гео економічними протистояннями відбувається загострення економічних протиріч і диспропорцій. Зміна структури світового господарства, в т. ч. за рахунок переважання сфери послуг, призводить до порушення пропорційного розвитку світової економічної системи. Виникають глобальні дисбаланси, пов'язані, в першу чергу, з поглибленням спеціалізації країн. За таких умов існує нагальна потреба обґрунтування формування більш ефективних механізмів державного управління в контексті трансформації сучасних економічних криз.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Вищезазначена проблематика опрацьовувалася такими представниками класичної економічної теорії, як Дж. М. Кейнс [3] та інші, також слід відзначити, що вище зазначеній проблематиці достатньо уваги приділяється з боку таких міжнародних організацій, як МВФ [8], ЮНКТАД [10].

ЦІЛІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою є систематизація причин економічних криз від періоду індустріалізації країн світового господарства до новітнього часу для виявлення еволюції механізму і характерних рис сучасних економічної криз, а також обґрунтування ефективних механізмів державного управління, що дозволить коригувати економічну політику для досягнення економічної рівноваги.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Трансформації циклічності економічного розвитку визначаються переважаючою суспільно-економічною формацією і в продовженні слід підкреслити, що саме в рамках індустріальної революції утворилися перші економічні кризи, бо в аграрних суспільствах кризи не були досить численні й мали місце у випадках війни або природних катастроф, однак ситуації, коли не було жодних катастроф, але спостерігалися негативні фінансово-економічні негаразди почали спостерігатися як раз під час індустріалізації.

Початок періодичних економічних криз поклала криза 1825 р. у Великій Британії, в першій країні, де капіталізм став пануючим ладом, і де досить великого розвитку досягло машинне виробництво. Інвестори були особливо зацікавлені у Великобританії, яка в той час була на підйомі, у силу виняткового експорту. Уельс був джерелом сировинних матеріалів, добуваючи 3 млн тонн вугілля на рік і відправляючи чавун по всьому світу. Манчестер ставав першим промисловим містом у світі, переробляючи вхідну сировину на більш дорогі вироби такі, як хімічні речовини та обладнання. Промислове виробництво зросло на 34% в період між 1820 і 1825 роками. В результаті, багаті британці захотіли кудись інвестувати свої кошти. Державні облігації були в достатку, враховуючи недавні Наполеонівські війни, але із закінченням бойових дій (і зниженням ризиків) вищий орган

Таблиця 1. Динаміка криз та їх економічних та фінансових наслідків за період 1810—1945 рр.

Країни походження	Економічні наслідки	Фінансові наслідки	Роки
Англія, Франція, Росія, США, Німеччина, Італія, Іспанія, Голландія, скандинавські країни	Переповнення ринків сировиною, падіння англійського експорту; падіння виробництва англійської вовняної промисловості на 10%; значне зниження видобутку вугілля і виплавки металу; масові звільнення робітників і скорочення оплати праці	Зниження готівкової маси більш ніж у 3 рази; різке збільшення числа банкрутств; біржова паніка жовтня – листопада 1818 р. у Франції	1810–1820 рр.
Англія, США, Франція, Латинська Америка	Рецесійні процеси, що супроводжувались підвищенням виробництва, інфляції і зниженням інвестицій	Крах фондового ринку в жовтні 1825 р.; банківська паніка грудня 1825 р.; дефолти за державними боргами в Латинській Америці	1841–1842 рр.
Німеччина, Австрія, Швейцарія, Голландія, США, Латинська Америка	Рецесія європейської та американської економік; різке скорочення експорту країн Латинської Америки	Крах фондових ринків у Відні, Цюріху та Амстердамі; сильне падіння акцій на Нью-Йоркській фондовій біржі	1873–1878 рр.
Данія, Італія, Фінляндія, Голландія, Норвегія, США, Великобританія, Японія	Рецесійні процеси, що супроводжувались підвищенням виробництва, інфляції і зниженням інвестицій	Банківська та валютний кризи	1920–1922 рр.
США, Великобританія, Німеччина, Італія, Англія, Франція	Рівень промислового виробництва був відсунений до початку ХХ століття, тобто на 30 років назад. У країнах Західної Європи нараховувалось до 30 мільйонів безробітних	Економічна криза	1934–1939 рр.

Джерело: [6; 7; 9].

фінансового управління в середньовічній Англії (палата шахової дошки) змогла знизити свої ставки 5% прибутковості держборгу в 1822 році знизилася до 3,3% в 1824 році. При інфляції на рівні близько 1%, між 1820 і 1825 роками, цінні папери пропонували виключно скромну прибутковості, у реальному вираженні. Вони були безпечними, але недостатньо прибутковими для рядових британців. На щастя, інвестори мали досить багато інших можливостей. У 1820-х Лондон витіснив Амстердам як головний фінансовий центр Європи, швидко стаючи місцем, де іноземні уряди шукали фінансові кошти. Підйом єдиного ринку облігацій був неймовірно швидким. У 1820 році на Лондонському ринку була тільки одна іноземна облігація; до 1826 році їх стало 23. Боргові цінні папери випущені Росією, Пруссією і Данією мали гарну прибутковості і були нарозхват. Але по справжньому захоплюючі інвестиції були у Новому Світі. Іспанська імперія залишила колишні колонії, надавши їм право незалежних держав. Між 1822 і 1825 Колумбія, Чилі, Перу, Мексика і Гватемала успішно продали облігації вартістю £21 млн (2,8 млрд доларів у сьогоднішніх цінах) в Лондоні. Там були й інші способи нажитися: акції британський гірничодобувних компаній, які планували досліджувати Новий Світ, були популярні [5].

Проте велика проблема з цим всім була простою — відстань. Потрапити в Південну Америку і повернутися назад за шість місяців — було досить на той час швидко, тому угоди уклалися на основі інформації, яка в кращому випадку була недостатньою. Яскравим прикладом були облігації компаній, яких насправді не існувало. Це шокує шахрайство було симптомом більш глибокої кризи. Інвестори не проводили перевірок. Значна частина інформації про нові країни приходили від журналістів, яким приплачували за їх просування (див. рис. 1). Більш вимогливі вкладники задали б більш жорсткі питання: Мексика і Колумбія дійсно були реальними країнами, але їх податкові системи були в зародковому стані, тому в них було мало шансів для залучення грошових коштів, щоб виплачувати проценти по своїм

новим боргам. Інвестори також робили безглузді припущення. Всі знали, що суперництво з Іспанією означає, що уряд Великобританії підтримає незалежність Латинської Америки. Але фінансисти зробили інший крок. Вони міркували так, оскільки ворог Мадрида був другом Лондона, значить нові країни, безсумнівно, зможуть покладатися на фінансову підтримку Великобританії. З упором на це, мексиканські і колумбійські облігації з прибутковістю 6%, здавалися трохи більш ризикованими, ніж 3% британських цінних паперів. Рішення, що з цього купити, було простим. Але будь-якої допомоги Британії для цих нових країн не було. Влітку 1823 року стало ясно, що Іспанія була на межі дефолту. Коли побоювання поширилися, ціни облігацій почали падати. Вкладники почали боротися за готівку: до грудня 1825 року почалися масові вилучення вкладів. Банк Англії швидко почав надавати кошти коридорам і пряму фінансову допомогу фірмам. Незважаючи на це, багато банків були не в змозі задовольнити вимоги вкладників. У 1826 році більше 10% банків в Англії та Уельсі збанкрутували. У відповідь на крах Великобританія почне міняти вигляд банківської діяльності. Найважливішою річчю, що відноситься до кризи 1825 року — було різка розбіжність у поглядах на те, що повинні були зробити. Деякі звинувачували недбалість інвесторів: вони вкладалися в борги невідомих країн, або в гірниче обладнання для розвідки в країнах, де не має руди. Природною реакцією на цю кризу ринків могло бути посилення вимог інвесторів до проведення перевірок, перш ніж піддавати гроші ризику [5]. Слід зазначити, що описаний вище кризовий період мав чисто фінансовий характер, однак його наслідками був спад виробництва підвищення безробіття і зниження ВВП на наступні 5 років.

Слід зазначити, що за своїм механізмом наступні кризи були дуже схожі, тому розглядати так детально кожний з них не має практичної цінності. Крім того, слід зазначити, що період з 1899 по 1946 відзначився як період насичений війнами і політичними протистояннями по всій земній кулі, тому говорити про економіку в чистому вигляді цьому випадку не доводиться. Однак і тут

є значимі аспекти. Так, криза 1900—1903 рр. прискорила становлення монополістичного капіталізму. І хоча падіння виробництва під час кризи було незначним (2—3%), він охопив практично всі європейські країни і США. Іншим випадком, де криза відбувалася особливо важко, є Росія, що потім була названа "Ножиці цін". Суть цієї кризи полягає в тому, що промислові товари, якщо розрахувати їх вартість у пудах пшениці, опинилися в кілька разів дорожче, ніж до війни, незважаючи на більш низьку якість. До жовтня 1923 року ціни на промислові товари склали 276 % від рівня 1913 року, в той час як ціни на сільськогосподарські товари — лише 89 %. Утворилося явище, яке з легкої руки Троцького стали називати "ножицями цін". Селяни перестали продавати зерно понад того, що їм було потрібно для сплати податків. Країна, ще не цілком оголошена від наслідків голоду у Поволжі у 1921—1922 роках, виявилася перед загрозою нової продовольчої кризи. Основні зусилля уряду були спрямовані на зменшення витрат у промисловому виробництві, що досягалося скороченням персоналу, оптимізацією виробництва, контролем рівня заробітної плати робітників і зниженням ролі торговців і посередників ("нелманів") шляхом розширення мережі споживкооперації. В результаті цих дій дисбаланс цін почав знижуватися.

Вищеописані економічні кризи в той час були новим та досить непередбачуваним викликом для системи інституцій державного управління економічними процесами. Довгий час державні заходи щодо приборкання економічних криз у період становлення індустріальної суспільно-економічної формації були не достатньо ефективними та мали фрагментарний характер. Уряди зазначених країн впроваджували досить дискусійні практики щодо мінімізації негативних наслідків економічних криз. Тільки в 30-х роках в США як раз у період великої депресії нарешті було вироблено систему механізмів державного управління, що на сьогодні називається макроекономічна політика. Загалом динаміка криз та їх економічних та фінансових наслідків за період 1810—1945 рр. представлено в табл. 1.

Як свідчить таблиця 1, тільки через понад сто років після появи індустріального суспільства з його особливостями протікання економічних криз, економічна наука спромоглася виробити механізм протидії цьому негативному явищу, про притаманне саме індустріальному суспільству.

Слід зазначити, що час індустріалізації, коли категорія економічна криза була не приборканою матерією, давно пройшов. На нашу думку досить рідко економічні кризи в новий час відбуваються випадково. Це можна довести за допомогою систематизації галузевих криз і деяких криз у національних та регіональних економічних системах, які відрізняються причинами механізмів розвитку в період становлення міжнародних фінансових організацій. В першу чергу зупинимося на енергетичній сфері, де кризи відбуваються дуже часто, а характер їх розвитку є неоднозначним.

Перша енергетична криза почалася восени 1973, після того, як ОПЕК свідомо знизилася обсяги видобутку нафти (приблизно на 5 %), щоб вплинути на світові ціни на свою користь. 16 жовтня 1973 року ціна на нафту піднялася на 70 % з трьох доларів за барель до п'яти.

Протягом наступного року ціна на нафту піднялася до дванадцяти доларів. Ця подія увійшла в історію під назвою "нафтове ембарго", бо згадане зниження обсягів видобутку було проведено з міркувань певних виробників нафтопродуктів і було інструментом тиску держав ОПЕК на Захід у зв'язку з їх невдоволенням його підтримкою Ізраїлю у воєнному протистоянні [7].

Ще один суттєвий стрибок цін на нафту відбувся під час другої енергетичної кризи в 1979—80 рр. Коли під час ісламської революції в Ірані президент Картер оголосив про скорочення торговельних відносин з цієї нафтовидобувної країною і одночасно припинив державне регулювання цін на нафту в США. Зростання цін зупинився лише на позначці 6,5 доларів за барель. У 1985 р. Саудівська Аравія спробувала збільшити виробництво нафти, що викликало нове падіння цін і невдоволення в ОПЕК. Від падіння цін на нафту у 1980-х роках виграла США, Японія, Західна Європа і країни третього світу. Значні втрати понесли ОПЕК, нафтовидобувні країни Північної Європи і в особливості Радянський Союз, де вибухнула важка економічна криза, яка призвела до політичного колапсу. Труднощі в цих країнах намітилися ще в 1981 р. [10]. У Мексиці, Алжирі, Нігерії, Лівії бізнес і уряд теж не змогли підготуватися до зміни кон'юнктури. Нігерія, Мексика і Венесуела опинилися на межі банкрутства, і навіть Саудівська Аравія переживала важкі часи. В США падіння цін на нафту призвело до різкого скорочення геологорозвідки. В містах, які росли в нафтовидобувних регіонах під час високих цін на нафту, в тому числі в Х'юстоні і Новому Орлеані, після падіння цін почалася локальна рецесія.

Ще одна економічна криза відбулася у 1990 і 1991, коли Ірак зайняв Кувейт, очікувалася великомасштабна енергетична криза, бо обидві країни належали до числа найбільших нафтовидобувних країн. Однак стрибок цін під час війни в Перській затоці виявився не таким значним, як це передрікали спостерігачі.

Також слід відмітити, що масштабна енергетична криза виникла восени 2007 року, коли ціна пробилася позначку 80 доларів і продовжувала зростати до кінця першої декади липня наступного 2008 року, досягнувши 11 липня перш нечуваної величини 147 доларів за барель нафти марки Light Sweet [10]. Весь цей час в основних країнах-споживачах нафти і насамперед у США продовжувалося зростання цін на бензин, товари та послуги, який каталізував розвиток кризи неплатежів за банківськими кредитами. У 2008 криза неплатежів переросла у масштабну рецесію, в ході якої збанкрутіли найбільші фінансові компанії країни, а накопичені за попередні сорок років колосальні проблеми в економіці США, пов'язані з її борговими характеристиками, перейшли в актуальний стан, у результаті чого вибухнула поточна глобальна економічна криза, яка призвела до різкого падіння попиту на нафту і до відносної стабілізації ціни бареля в 2009 році в діапазоні 35—75 доларів. З другої половини 2008 року в результаті обвального зниження цін криза перекинулася і на країни-експортери нафти, які кілька разів вдавалися до скорочення квот на видобуток. Ситуація, таким чином, набула характер замкненого кола. Деякі аналітики вказують на те, що зниження квот було викликано не стільки бажанням підтримати ціну бареля, скільки про-

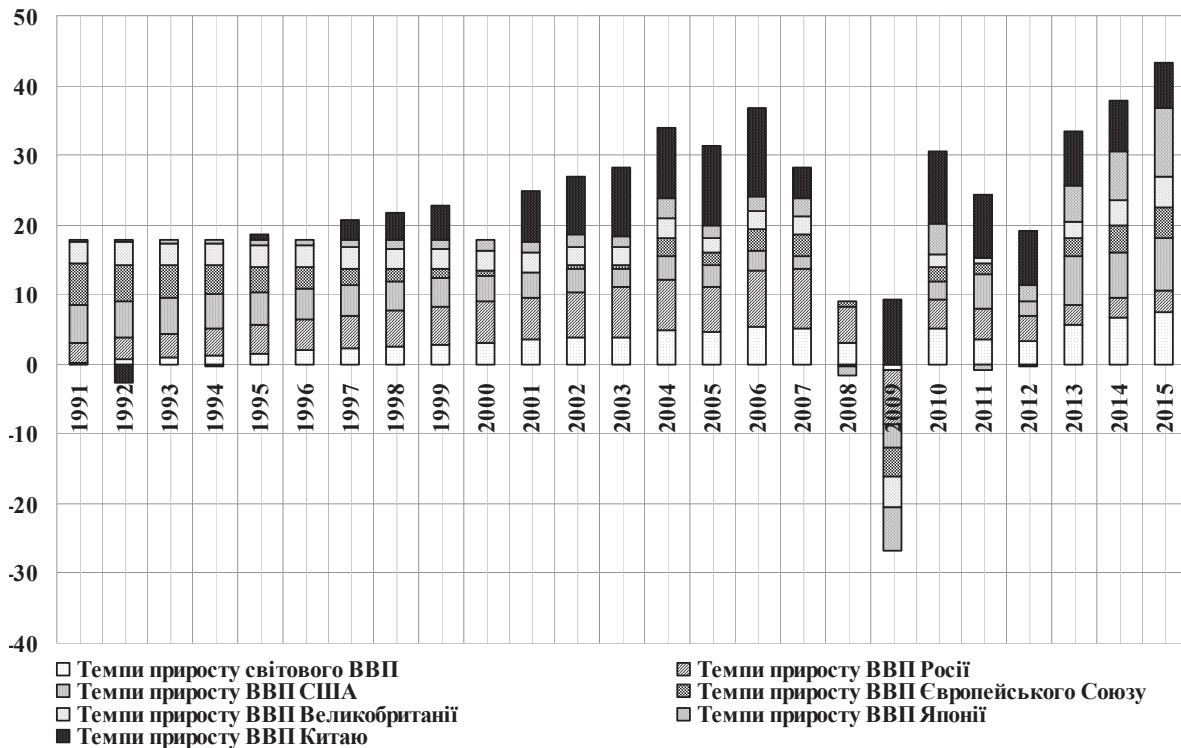

Рис. 2. Динаміка внеску розвинених країн у розвиток світового валового внутрішнього продукту за 1990–2015 рр. (% до попереднього року)

Джерело: [8, 10].

стим наслідком фізичного дефіциту чорного золота, який, оформившись в ціні, і з'явився фундаментальною причиною економічного спаду, і що квоти тому не будуть збільшені ніколи [2].

Також варто підкреслити раптову енергетичну загрозу 2014 року, яка почалася як відповідні дії США на геополітичну стратегію Росії. У початку 2014 року фондових ринках нафта була досить стабільна, також варто відзначити, що об'єктивних причин для зниження ціни не було. Слід відзначити, що, не дивлячись на високу частоту енергетичних криз, країни-імпортери енергоресурсів демонструють постійне зростання ВВП, тоді як країни-експортери дуже скромне зростання, що, на нашу думку свідчить про прямий вплив транснаціональних корпорацій до сформованої ситуації. Також темпи приросту світового ВВП теж не чутливі до цих коливань. Загалом динаміка внеску розвинених країн у розвиток світового валового внутрішнього продукту за 1990–2015 рр. представлено на рисунку 2.

ВИСНОВКИ

Динаміка внеску розвинених країн у розвиток світового валового внутрішнього продукту за 1990–2015 рр., дає змогу стверджувати, що на сьогодні в період становлення так званого постіндустріального, а, на нашу думку, когнітарно-аменсалістичного суспільства державне управління економічною рівновагою зокрема та економічними процесами взагалі не ефективно, бо інструменти управління економікою, що були розроблені понад 90 років тому не відповідають новітнім викликам суспільно-економічних відносин.

Так, з одного боку, за останні 100 років начебто кількість економічних та фінансових криз збільшилась,

проте загалом продовжуваність криз зменшується, міжкризовий інтервал також має тенденцію до скорочення.

Наведені вище приклади свідчать, що на сьогоднішній день на ряду з економічними кризами, які розвиваються за описаними класичними економічними теоріями, доведено існування криз що не вкладаються в існуючі теоретичні концепції. Справа в тому, що на сьогодні економічні кризи набувають штучного характеру та є в якійсь мірі інструментом економічної війни для країн першого світу. За останні 30 років економічні кризи все частіше стали проявлятися не як недалекоглядність державного управління, а як інструмент впливу суб'єктів глобальної економіки. Класичні інструменти державного управління стабілізації економіки не спрацьовують. Проте, якщо говорити про синтетичні кризи, то на сьогоднішній день вони стали виникати все частіше та за своїми наслідками вони набагато тяжчі, ніж класичні економічні кризи. Тому, на нашу думку, існує необхідність ввести до наукового обігу поняття синтетична економічна криза, яка визначається як різке погіршення економічного стану країни, що виявляється в значному спаді виробництва, порушенні сформованих виробничих зв'язків у результаті невдалої інтеграції країни в інституційне середовище світового господарства. Також слід підкреслити, що на відміну від класичних економічних циклів синтетична економічна криза, як правило, має деформовану амплітуду. Тобто якщо в період класичної економічної кризи уряд певної національної економіки має можливість вплинути на ситуацію за допомогою фіскальної та монетарної політики і в кінцевому підсумку вийти з кризового стану, то у випадку синтетичної економічної кризи будь-які інструменти макро-

економічної політики не є достатньо ефективними або іншими словами не доречними. Ця теза в першу чергу детермінована тим, що в результаті формування синтетичної економічної кризи система державних інституцій знаходиться під значним впливом тих чи інших міжнародних інституцій і не має інструментів реагування на негативні наслідки. Як правило, такі кризи мають досить велику тривалість і вихід з них вкрай болючий і довгий, бо аналіз вищезазначених аномальних криз як за галузевою ознакою, так і окремих національних економік дає можливість стверджувати, що вони супроводжуються банкрутством національних підприємств і зростанням безробіття. Також необхідно підкреслити, що синтетичні кризи, як виявилось, проявляються не тільки в національних економіках але і цілих регіонах за галузевою ознакою, при цьому в стані стагнації перебувають не тільки окремі країни, але й конгломерати торгових ланцюжків.

Детальний аналіз історії економічних криз їх причин та наслідків дає можливість стверджувати, що поява синтетичних економічних криз на пряму залежить від технологічного розвитку та наявної системи суспільно-економічних зв'язків, яка зараз перебуває на стадії трансформації. Так, в епоху індустріалізації кризи в основному носили стихійний характер і були досить рідкісним явищем для країн світової економіки, однак зі зростанням технологічного розвитку факторів виробництва та переходом на нову стадію розвитку суспільно економічних відносин, які зараз іменуються постіндустріальною економікою, дві тенденції є головними в такій системі. По-перше, це транснаціоналізація сучасних міжнародних економічних відносин, яка зачіпає всю міжнародну торгівлю. Транснаціональні корпорації на сьогодні мають винятковий статус у міжнародній торгівлі та не мають бар'єрів для стримування експансії. По-друге, це інституціоналізація міжнародних економічних відносин, яка ґрунтується на інтенсифікації формування різного роду міжнародних інституцій які регламентують економічну діяльність незалежно від національних законів окремих країн.

За таких умов існуюча система механізмів державного управління економічною рівновагою в країнах, що погано інтегровані в інституційне середовище глобальної економіки, повинні збагнути, що тільки конвергенція з суб'єктами координації економічної рівноваги на міжнародному та глобальному рівні може забезпечити стабілізацію економіки.

Література:

1. Блауг М. Жугляр, Клемент // 100 великих економістів до Кейнса = Great Economists before Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past. — СПб.: Экономика, 2008. — С. 107—108. — 352 с.
2. Как живет Нигерия [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pro100news.info/politika/ssha/kak-zhivet-nigeriya.html>
3. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. — М.: ГелиосАРВ, 2002. — 352 с.
4. Людвиг фон Мизес. Мой вклад в экономическую теорию. — Режим доступу: <http://www.inliberty.ru/library/173-moy-vklad-vnbspekonomichekuyu-teoriyu>

5. Паника 1825 года: Первый кризис развивающихся рынков [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://marketsolves.com/panika-1825-goda-pervy-j-krizis-razvivayushhihsya-ry-nkov/>

6. The Global Financial Crisis [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.pearsonhighered.com/assets/hip/us/hip_us_pearsonhighered/samplechapter/0205231527.pdf

7. The Greatest Economic Collapses In History [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.businessinsider.com/the-greatest-economic-collapses-in-world-history-2012-7?op=1>

8. The IMF at a Glance [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/about.htm>

9. The origins of the financial crisis [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article>

10. UNCTAD.Raport for 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2013_en.pdf

References:

1. Blauh, M. Zhuhliar, K. (2008) 100 velykykh ekonomystov do Kejnsa [100 Great Economists before Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past], Ekonomikus, St.Petersburg, Russia.

2. Pro100news (2011), "How lives Nigeria", available at: <http://pro100news.info/politika/ssha/kak-zhivet-nigeriya.html> (Accessed 05 Feb 2017).

3. Kejns, Dzh. M. (2002), Obschaia teoriya zaniatosti, protsenta y denezh [The General Theory of Employment, Interest and Money], HelyosARV, Moscow, Russia.

4. Mises, L. von (1940), "My contribution to the economic theory", available at: (Accessed 05 Feb 2017).

5. Marketsolves (2017), "Panic of 1825: The first crisis in emerging markets", available at: <http://marketsolves.com/panika-1825-goda-pervy-j-krizis-razvivayushhihsya-ry-nkov/> (Accessed 05 Feb 2017).

6. Pearson Education (2017), "The Global Financial Crisis", available at: http://www.pearsonhighered.com/assets/hip/us/hip_us_pearsonhighered/samplechapter/0205231527.pdf (Accessed 05 Feb 2017).

7. Duronio, B. (2012), "The Greatest Economic Collapses In History", available at: <http://www.businessinsider.com/the-greatest-economic-collapses-in-world-history-2012-7?op=1> (Accessed 05 Feb 2017).

8. IMF (2017), "The IMF at a Glance", available at: <http://www.imf.org/external/about.htm> (Accessed 05 Feb 2017).

9. The Economist (2013), "The origins of the financial crisis", available at: <http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article> (Accessed 05 Feb 2017).

10. UNCTAD (2013), "Trade and development report", available at: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2013_en.pdf (Accessed 05 Feb 2017).

Стаття надійшла до редакції 30.01.2017 р.